

Harald S. Olsen er førsteamanuensis i bedriftsøkonomiske fag ved Universitetet i Stavanger-Norsk hotellhøgskole.

Arv av ikke-børsnoterte aksjer - en skatteøkonomisk betraktning

Forfatter: [Harald S. Olsen](#) Publisert: 2/2009 [Skriv ut](#)

Ved fremleggelse av statsbudsjettet for 2009 ble arveavgiftssatsene og reglene endret til gunst for arv av de fleste formuesgoder. Arveavgiftssatsene på høyeste trinn er halvert, og vil for de fleste arvinger av hus, hytter mv. sees på som en reell gavepakke fra regjeringen. For arvinger av ikke-børsnoterte aksjer er det imidlertid gjennomført en skatteskjerpelse i og med at rabatten ved arv av ikke-børsnoterte aksjer, andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap er redusert fra 70 til 40 prosent. Videre er rabatten begrenset oppad til kr 10 million pr arving.

Det drøftes de økonomiske virkninger av endringen av arveavgiftssatsene og reglene for arvinger av ikke-børsnoterte aksjer, andeler i kommandittselskap og ansvarlige selskaper. Artikkelen viser at skatteskjerpelsen for arvinger av ikke børsnoterte aksjer mv, ikke er så stor som Finansdepartementet uttaler i Ot.prp. nr. 1 (2008–2009). Blant annet vises det at reduksjonen i arveavgiftssatser i noen tilfeller oppveier skatteskjerpelsen pga. redusert rabatt ved arv av aksjer mv. Videre vises det at propisjonen ikke tar hensyn til beskatning etter arvefallet, noe som kan gi andre løsninger enn det som var intensjonen med regelendringene.

Innledning

Fra og med 2009 økes fribeløpet ved arv og gave fra kr 250 000 til kr 470 000, og innslagspunktet for høy sats økes samtidig fra kr 550 000 til kr 800 000. Videre senkes lav sats fra 8 til 6 prosent og høy sats fra 20 til 10 prosent ved arv¹ fra foreldre. Ved arv fra andre enn foreldre senkes satsene henholdsvis fra 10 til 8 prosent og fra 30 til 15 prosent, det vil si en halvering av arveavgiftssatsene på høy sats. De endrede satser er begrunnet i en bedre sosial profil og det faktum at beløpsgrensene har stått uendret i lang tid. På den annen side er blant annet arv av aksjer i ikke-børsnoterte aksjer skjerpet ved økning av verdsettelsen via endring fra en 30- til en 60-prosentregel for de første kr 10 000 000. Beløp utover kr 10 000 000 verdsettes dermed til 100 prosent ved arveavgiftsberegningen. Regjeringen begrunner endringen av reglene for ikke-børsnoterte aksjer med at de gamle reglene ga rom for skattetilpasning. Følgende er hentet fra Ot.prp. nr. 1 (2008–2009):

Rabatten innebærer en vesentlig reduksjon i arveavgiften for mottakere av ikke-børsnoterte aksjer og selskapsandeler. Den gir også åpning for tilpasninger for ytterligere reduksjon av avgiftsgrunnlaget. Gjennom lånetiltak kan avgiftsbelastningen på overførte aksjer eller andeler eventuelt fjernes helt. Et eksempel kan vise dette: Den yngre generasjon overtar aksjene i et familieeid aksjeselskap som har en ligningsmessig nettoformue på 70 mill. kroner. Dette beløpet blir da aksjenes bruttov verdi for avgiftsformål før aksjerabatten setter inn. Med rabatten blir avgiftsgrunnlaget 21 mill. kroner. Lånetiltaket består i at giveren først personlig belåner aksjene med 30 millioner kroner og skyter beløpet inn som bankinnskudd og frisk egenkapital i selskapet. Ligningsverdien der, og dermed aksjenes bruttov verdi, blir da 100 mill. kroner. Med aksjerabatten blir arveavgiftsmessig verdi av aksjene 30 mill. kroner. Gaveoverdragelse av aksjene skjer så mot at mottakerne personlig overtar giverens gjeld på 30 mill., og denne gjeldsovertakelsen går til fradrag i avgiftsgrunnlaget. Gaveoverdragelsen gir da 0 i avgiftsgrunnlag. Etter en passende tid (for å unngå gjennomskjering), kan de nye aksjonærene ta ut selskapets bankinnskudd på 30 mill. kroner som en kapitalnedsettelse, og innfri den overtatte gjelden. Generasjonsoverføring på netto 70 mill. i aksjeverdier har da skjedd uten avgiftsbelastning. Ved å legge til en null eller to i alle tall i eksemplet vil 700 millioner kroner eller 7 milliarder kroner kunne overføres avgiftsfritt fra den ene generasjonen til den andre.

I Ot.prp. nr. 1 (2008–2009) fokuseres det hovedsakelig på arveavgiftsreglene, men de nye arveavgiftsreglene og satsene ved arv av ikke-børsnoterte aksjer med videre kan ikke sees isolert fra reglene for utbyttebeskatning. Hovedregelen ved arv og gave er et diskontinuitetsprinsipp. Prinsippet innebærer at mottaker får sin skatterettslige stilling fastlagt etter sitt eget forhold og ikke avledet av givers stilling. Fra 1.1.2006 ble dette diskontinuitetsprinsippet brutt ved arv av aksjer med videre. Skattemessig kontinuitet innebærer at mottaker overtar givers skatteposisjoner, det vil si inngangsverdi, skjermingsgrunnlag med videre. Diskontinuitetsprinsippet gir i utgangspunktet rom for skatte- og avgiftsmessige tilpasninger. Av den grunn har det vært diskutert overgang til et kontinuitetsprinsipp ved arv og gave. Overgang til et kontinuitetsprinsipp ved arv/gave har vært foreslått en rekke ganger, se Ot.prp. nr. 43 (1973–74), Ot.prp. nr. 27 (1980–81), Ot.prp. nr. 16 (1991–92) og NOU 2000: 8 *Arveavgift*. Stortinget har imidlertid valgt å holde diskontinuitetsprinsippet som hovedregel. Ved overgang til aksjonærmodellen valgte man unntak fra hovedregelen og innførte kontinuitetsmetoden for formuesaktiva som rammes av aksjonærmodellen. Arveavgiftslovens § 11A gir imidlertid anledning til å fastsette arveavgiftsverdien til 60 prosent (før 30 prosent) av skattemessig formuesverdi. Regelen innfører et diskontinuitetsprinsipp for arv av ikke-børsnoterte aksjer med videre. Det er dermed innført et unntak på unntaket ved arv av ikke-børsnoterte aksjer med videre som settes til 60 prosent av arveavgiftsverdien. I den grad givers inngangsverdi er høyere enn 60 prosent av arveavgiftsverdien er det med andre ord diskontinuitet ved benyttelse av hovedregelen i arveavgiftslovens § 11A, noe som igjen medfører muligheter for tilpasninger innen aksjonærmodellen.

I første del av artikkelen ser jeg på det tilfellet at en eller flere av arvingene ikke ønsker å beholde de arvede aksjene. Tilfellet kan oppstå i arveoppgjør hvor en av arvingene overtar driften av familieforetaket. De andre arvingene kan velge å selge hele eller deler av aksjeholdningen til den/de av arvingene som skal drive familiebedriften videre. Det kan også hende at arvingene ønsker å selge seg helt eller delvis ut av familieforetaket. Dette kan ha med risikospredning å gjøre, eller at ingen av arvingene ønsker å drive familieforetaket videre.

I andre del av artikkelen ser jeg på det tilfellet at arvingene ønsker å beholde mottatte aksjer i uoverskuelig fremtid. Dette alternativet er vel det som har vært mest drøftet i den senere tid. Blant annet har ledende politikere og NHO gått sterkt ut og kritisert de nye arveavgiftsreglene ved arv av ikke-børsnoterte aksjer med videre. Det hevdes at de nye reglene taper familiebedriftene og gjør det vanskelig for neste generasjon å overta familiebedriften. Formlene som benyttes i artikkelen er konstruert for sammenligning av to ulike regelsett for arv av aksjer mv. En kan dermed ikke ufra det som skrives i artikkelen beregne hva som er optimalt i en konkret arvesituasjon.

1 Mottaker ønsker ikke å beholde aksjene etter arvefallet

Som nevnt ovenfor er det innført et kontinuitetsprinsipp ved arv av aksjer med videre. Skatteloven § 10–33 har følgende ordlyd:

(1) Ved arv eller gave av aksje og andel i selskap som nevnt i § 10–10, jf. § 10–1, fra person omfattet av § 10–12 til arving eller gavemottaker som omfattes av § 10–12, trer arvingen eller gavemottakeren inn i arvelaters eller givers inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjen eller andelen.

Etter skatteloven § 10–33 trer mottaker inn i givers inngangsverdi, skjermingsfradrag, ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjen. Reglene for beregning av arveavgift følger imidlertid ikke et kontinuitetsprinsipp. En arving som selger sine aksjer rett etter arvefallet, kan dermed risikere å både betale skatt på aksjegevinst (alminnelig inntekt) og arveavgift av samme beløp. For å bøte på dette har vi bestemmelsen i arveavgiftsloven § 14 femte ledd, som fastslår at:

Når et dødsbo, arving eller gavemottaker trer inn i arvelaters eller givers inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksje eller andel etter reglene i skatteloven § 10–33 og § 10–46, skal det ved verdsettelsen av aksjen eller andelen gjøres et fradrag med et beløp som tilsvarende 20 prosent av latent gevinst ved realisasjon av aksjen eller andelen. Ved beregningen av den latente gevinsten legges aksjen eller andelens omsetningsverdi til grunn som utgangsverdi. For aksjer og andeler som verdsettes etter § 11 A fastsettes utgangsverdien til 100 prosent av verdien etter § 11 A.

Som kjent er skattesatsen på alminnelig inntekt 28 prosent, men i prosentsatsen i § 14 femte ledd er det lagt inn en nåverdiberegning. Det forutsettes at mottaker ikke selger aksjene rett etter kjøpet, men etter et vist antall år. Videre lyder forslaget til ny arveavgiftslov § 11A som følger:

Verdien av ikke-børsnoterte aksjer settes til aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi slik denne fastsettes etter skatteloven § 4–12 annet og fjerde ledd. Andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap verdsettes på tilsvarende måte. Ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper verdsettes til aksjenes antatte omsetningsverdi, eller til aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi slik denne fastsettes etter skatteloven § 4–12 tredje og fjerde ledd når den avgiftspliktige krever dette.

Den enkelte mottaker kan sette den samlede verdi etter første ledd til 60 pst., begrenset oppad til et beløp på 10 mill. kroner. Overskytende verdi inngår i arveavgiftsgrunnlaget med 100 pst.

Verdsettelsestidspunktet etter denne paragraf er 1. januar i det år rådigheten erverves. Ved verdsettelsen tas det hensyn til Eierstyrte endringer i selskapets kapital, aksjer eller andeler i tidsrommet mellom 1. januar og rådighetservervet.

Arveavgiftsverdien for ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap kan i henhold til arveavgiftsloven § 11A settes til enten 100 prosent eller 60 prosent av skattemessig formuesverdi. Valg av 60 prosent av skattemessig formuesverdi er begrenset oppad til kr 10 millioner før rabatten beregnes. Mottar for eksempel en arving aksjer til en verdi av kr 20 millioner, kan de første 10 millionene verdsettes til 60 prosent av skattemessig formuesverdi. De neste 10 millionene må verdsettes til 100 prosent av skattemessig formuesverdi. Samlet verdi blir dermed 16 millioner. Det er verdt å merke seg at skattedirektoratet tolker reglene slik at taket på 10 millioner gjelder total arv av ikke-børsnoterte aksjer. En kan med andre ord ikke arve 10 millioner med rabatt fra mor og 10 millioner med rabatt fra far.

1.1 Arvingene velger 100 prosent av skattemessig formuesverdi ved arvefallet

Tar vi utgangspunkt i skattelovens § 10–33 samt arveavgiftsloven § 14 femte ledd, kan et uttrykk for beregning av arveavgift og skatt ved etterfølgende salg settes opp slik:

$$1) A = [M - (M - I)0,2] 0,1 + (M - I) 0,28$$

A = Arveavgift og skatt ved valg av 100 % av skattemessig formuesverdi jf. aal § 11A

M = Skattemessig formuesverdi av aksjene jf. aal § 11a. (M ≥ 0)

I = Givers inngangsverdi, skjermingsgrunnlag mv. jf. sktl § 10–33. (I ≥ 0)

I utgangspunktet skal arving betale 10 prosent arveavgift at arveavgiftsverdien M. Arveavgiftsverdien er for ikke-børsnoterte aksjer skattemessig formuesverdi ². Til fratrukk i arveavgiftsverdien går 20 prosent av latent skattegevinst. Latent skattegevinst beregnes som differansen mellom arveavgiftsverdien og givers inngangsverdi jamfør arveavgiftsloven § 14 femte ledd. Ved å benytte en sats på 20 prosent er det lagt inn en nåverdiberegning av latent skatt. Arveavgiften beregnes til 10 prosent av arveavgiftsgrunnlaget ³. Benytter

marginal arveavgiftssats på 10 prosent. Ser bort fra bunnfradraget, samt at arveavgiftssatsen i intervallet kr 250 000 til kr 800 000 er 6 prosent. I en konkret arveavgiftssituasjon kan de nøyaktige arveavgiftsbeløp benyttes. En kan for eksempel legge inn gjennomsnittlig arveavgiftssats.

Andre ledd gir uttrykk for skatt på arvingens hånd ved et senere salg av aksjene. Gevinsten består av salgssummen (M) minus givers inngangsverdi jamfør skatteloven § 10–33. Arvingens inngangsverdi er ved valg av 100 prosent av skattemessig formuesverdi identisk med givers på grunn av kontinuitetsprinsippet. I modellen er det forutsatt at salgssummen er ekvivalent med arveavgiftsgrunnlaget. Det har ingen betydning for våre beregninger om en lar etterfølgende salgsverdi overstige skattemessig formuesverdi. En økt gevinst vil ramme likt for alle alternativ.

Tar vi utgangspunkt i de «gamle» arveavgiftsreglene, kan samlet arveavgift og skatt ved senere salg skrives slik:

$$2) A = [M - (M - I)0,2]0,2 + (M - I) 0,28$$

I forhold til uttrykk 1 ovenfor, ser vi at den eneste forskjellen mellom uttrykkene er at marginal arveavgiftssats har gått opp fra 10 til 20 prosent, det vil si en dobling. Siste ledd er identisk i begge uttrykk. Det er med andre ord ikke noen endring i beskatningsreglene ved salg av aksjer. Det er lett å se at i det tilfellet at en eller flere av arvingene ønsker å avhende aksjer etter arvefallet, vil samlet arveavgift ved nye arveavgiftssatser medføre en halvering av arveavgiften. Et uttrykk for fordelene ved nye regler kan skrives slik:

$$3) F = 0,08M + 0,02I$$

F = Fordel ved nye arveavgiftsregler og satser

Av uttrykk 3 ser vi at i den grad $I = M$, er fordelene ved nye arveavgiftsregler 10 prosent av arveavgiftsgrunnlaget. Det vil si differansen i marginal arveavgiftssats. Uttrykk 3 kan også tolkes som samlet arveavgift ved nye arveavgiftsregler når arvingene velger å verdsette aksjene til 100 prosent av skattemessig formuesverdi.

1.2 Arvingene velger 60 prosent av skattemessig formuesverdi ved arvefallet

I beregningene ovenfor var det forutsatt at arvingene valgte å verdsette aksjene til 100 prosent av arveavgiftsverdien. Under den forutsetning kom de nye reglene best ut. Den endring som har vært mest diskutert, er imidlertid endringen i rabatten ved verdsettelsen av ikke-børsnoterte aksjer fra en 30-prosentregel til en 60-prosentregel. Endringen i verdsettelsen medfører høyere arveavgiftsverdi og arveavgiftsgrunnlag. På den annen side er arveavgiftssatsene redusert. Det er dermed interessant å beregne hva nettvirkningen av reglene er.

Under forutsetning av at taket på kr 10 millioner ikke nås, kan samlet arveavgift ved arvefallet og skatt ved senere salg ved nye regler settes opp på følgende måte:

$$4) A = [0,6M - (M - 0,6M) 0,2] 0,1 + (M - 0,6M) 0,28$$

Første ledd gir uttrykk for beregning av arveavgift ved overdragelse av aksjene jamfør arveavgiftsloven § 14 og skatteloven § 10–33. Arveavgiftsverdien settes til 60 prosent av beregnet formuesverdi. Arveavgiftsverdien reduseres med 20 prosent av latent skatt på differansen mellom 100 og 60 prosent av skattemessig formuesverdi⁴ jamfør skattedirektoratets skjema RF 1624. Andre ledd gir uttrykk for skatt på arvingens hånd ved et senere salg av aksjene. Forutsatt at salgssummen er ekvivalent med skattemessig formuesverdi, består gevinsten av differansen mellom 100 og 60 prosent av salgssummen (M). Gevinst ved salg av aksjer beskattes med alminnelig skattesats 28 prosent. Det er verdt å merke seg at givers inngangsverdi med videre ikke er med i uttrykket. Det vil si at det ikke er kontinuitet i dette tilfellet.

Uttrykk 4 ovenfor forutsetter at $0,6M \leq I$. I den grad $0,6M > I$, kan uttrykk 4 skrives på følgende måte:

$$5) A = [0,6M - (M - I) 0,2] 0,1 + (M - I) 0,28$$

I forhold til uttrykk 4 beregnes latent skatt i uttrykk 5 med utgangspunkt i differansen mellom arveavgiftsverdien og arvelaters inngangsverdi⁵. Andre ledd gir uttrykk for skatt på arvingens hånd ved et senere salg av aksjene. Gevinsten består av salgssummen (M) minus givers inngangsverdi jamfør skatteloven § 10–33. Arvingens inngangsverdi er nå identisk med arvelaters, selv om arvingen velger 60 prosent av skattemessig formuesverdi. I dette tilfellet er det med andre ord kontinuitet, og vi er tilbake til hovedregelen om kontinuitet ved arv av aksjer. En kan si vi har unntak for unntaket. Andre ledd gir uttrykk for skatt på arvingens hånd ved et senere salg av aksjene. Gevinsten består av salgssummen (M) minus givers inngangsverdi jamfør skatteloven § 10–33.

Etter gamle regler og benyttelse av 30-prosentregelen kan uttrykk 4 skrives på følgende måte når $0,3M \leq I$

$$6) A = [0,3M - (M - 0,3M) 0,2] 0,2 + (M - 0,3M)0,28$$

Av første ledd i uttrykk 6 ser vi at arveavgiftsverdien settes til 30 prosent av skattemessig formuesverdi. Videre vil fradraget for latent skatt etter arveavgiftsloven § 14 femte ledd beregnes ut fra differansen mellom 100 og 30 prosent av skattemessig formuesverdi. Marginal arveavgiftssats er videre 20 prosent. Siste ledd er gevinst ved senere salg av aksjene. Gevinsten beregnes som differansen mellom 100 og 30 prosent av skattemessig formuesverdi, gitt at skattemessig formuesverdi og salgsverdi er ekvivalente.

Som en kan se av uttrykk 4 og 5, er beregning av arveavgift og etterfølgende skatt av salgssum en diskontinuerlig funksjon. Ved sammenligning av nye kontra gamle regler må dette forholdet tas hensyn til. I den grad $0,6M \leq I$, gir differansen mellom uttrykk 4 og 6 oss størrelsen på fordel/ulempe ved de nye arveavgiftssatser og regler, og kan settes opp på følgende måte:

$$7) F = \{[0,3M - (M - 0,3M) 0,2] 0,2 + (M - 0,3M)0,28\} - \{[0,6M - (M - 0,6M) 0,2] 0,1 + (M - 0,6M) 0,28\}$$

F = Fordel ved nye arveavgiftsregler og satser

I den grad $0,6M > I \geq 0,3M$, gir differansen mellom uttrykk 5 og 6 endringen i arveavgift og skatt ved nye arveavgiftssatser og regler, og dette kan settes opp på følgende måte:

$$8) F = \{[0,3M - (M - 0,3M) 0,2] 0,2 + (M - 0,3M) 0,28\} - \{[0,6M - (M - I) 0,2] 0,1 + (M - I) 0,28\}$$

Beregning om uttrykk 7 eller 8 skal benyttes, må gjennomføres ved hjelp av simulering. Setter vi $M = 100$ og varierer I , kan vi sette opp følgende tabell:

I	90	60	50	40	30
Nye regler	16,4	5,2	5,0	4,8	4,6
Gamle regler	22,8	11,6	8,8	6,0	3,2

Av tabellen ser vi at de nye reglene gir samlet lavest arveavgift og skatt ved salg så lenge $I > 40$. Ut fra dette kan vi konkludere med at skjæringspunktet mellom gamle og nye regler finnes ved å benytte uttrykk 8 ovenfor. Regner vi på uttrykk 8, kan det skrives på følgende måte:

$$9) F = 0,26I - 0,092M$$

Av uttrykk 9 kan en se at nye regler gir lavest samlet arveavgift og skatt så lenge arvelaters inngangsverdi (I) er mindre enn 35,39 (0,092/0,26) prosent av skattemessig formuesverdi (M). Det betyr at i den grad arvelaters inngangsverdi er høyere enn 35,39 prosent av skattemessig formuesverdi, medfører nye arveavgiftsregler og satser lavere samlet arveavgift og skatt. En kan konkludere med at i den grad de arvede aksjer skal selges etter arvefallet, vil nye arveavgiftsregler og satser i mange tilfeller medføre lavere samlet arveavgift og skatt.

Et interessant spørsmål er: Gitt at aksjene skal selges etter arvefallet, bør 100 eller 60 prosent av skattemessig formuesverdi benyttes?

Svaret kan gis ved å sammenligne uttrykkene 1 og 4 ovenfor ⁶, og dette kan skrives som følger:

$$10) F = \{[M - (M - I) 0,2] 0,1 + (M - I) 0,28\} - \{[0,6M - (M - 0,6M) 0,2] 0,1 + (M - 0,6M) 0,28\}$$

F = Fordel ved å velge 60 prosent av skattemessig formuesverdi

Ordner vi på uttrykk 10, kan det skrives slik:

$$11) F = 0,196M - 0,26I$$

Av uttrykk 11 kan en avlede at 60 prosent av skattemessig formuesverdi bør velges så lenge arvelaters inngangsverdi er mindre enn 75,38 (0,196/0,26) prosent av skattemessig formuesverdi. Resultatet kan virke overraskende, siden valg av 60 prosent av skattemessig formuesverdi alltid gir lavest arveavgift. Årsaken til at valg av 100 prosent av skattemessig formuesverdi kommer gunstigst ut når givers inngangsverdi overstiger 75,38 prosent av skattemessig formuesverdi, er at skattesatsen for alminnelig inntekt ved etterfølgende salg er 28 prosent. Marginal arveavgiftssats er 10 prosent.

2 Mottaker ønsker å beholde aksjene i uoverskuelig fremtid

Ovenfor forutsatte vi at aksjene ble solgt kort tid etter at de var mottatt. En kan hevde at dette er en noe urealistisk situasjon for de fleste som ønsker å overta familiebedriften. Aksjene vil dermed aldri selges, men forbli i mottakers eie frem til et eventuelt nytt arveoppgjør. I den grad mottaker velger å beholde aksjene, vil det i utgangspunktet bare beregnes arveavgift. Ut fra denne situasjonen kan det virke som om finansdepartementet i Ot.prp. nr. 1 (2008–2009) har sine ord i behold. Finansdepartementet tar imidlertid ikke hensyn til at valg av 60- (tidligere 30-) prosentalternativet påvirker skjermingsgrunnlaget og dermed skjermingsfradraget. Ved lavere skjermingsfradrag øker fremtidig inntekt fra utbytte. Nåverdien av denne reduksjonen må derfor tas hensyn til før en kan ta en endelig beslutning. Ved sammenligning av nye og gamle regler ser vi nå bort fra muligheten til å velge 100 prosent av skattemessig formuesverdi. Årsaken er at formlene ved nye og gamle regler er identiske med unntak for lavere arveavgiftssats i nye regler. Det vil si at i den grad arvingene skal beholde aksjene i all uoverskuelig fremtid og ønsker å velge 100 prosent av skattemessig formuesverdi, gir nye regler og arveavgiftssatser en fordel lik endringen i arveavgiftssatsen 10 prosent.

Et uttrykk for beregning av endring i samlet arveavgift og skatt ved reduksjon i rabatten ved arv av ikke-børsnoterte aksjer med videre fra 70 % til 40 % kan skrives som følger, forutsatt at $0,6M \leq I$.

$$12) F = [0,6M - (M - 0,6) 0,2] 0,1 - [0,3M - (M - 0,3M) 0,2] 0,2 - \text{SUM}(t=1,T)((0,6M - 0,3M) SR \cdot 0,28) / (1+r)^t - ((0,6M - 0,3M) 0,28) / (1+r) T$$

SR = Skjermingsrenten

r = Arvingens alternativrente

F = Fordelen ved gamle arveavgiftsregler og satser

Første ledd gir oss samlet arveavgift ved nye arveavgiftssatser og regler. Andre ledd gir oss samlet arveavgift ved gamle regler. Ledd tre gir uttrykk for ulempen ved gamle regler i forhold til nye regler på skjermingsfradraget i de etterfølgende år. Jo lavere arvegrunnlag på aksjene, jo lavere skjermingsgrunnlag jamfør skattelovens § 10–33. Siste ledd er økt skatt ved eventuelt salg på tidspunkt T. Økt skatt på salg består av 28 prosent av differansen mellom 60 og 30 prosent av arveavgiftsverdien. Forutsetter vi at aksjene aldri skal selges, samt at skjermingsrenten er lik arvingens alternativrente, kan uttrykk 12 skrives som:

$$13) F = -0,064M$$

Uttrykket er negativt. En kan med andre ord konkludere med at under våre forutsetninger vil alltid de nye arveavgiftsregler og satser gi lavere samlet arveavgift og skatt enn det man hadde under gamle regler. Ut fra ovenstående er det ikke grunnlag for å hevde at nye arveavgiftsregler og satser medfører dramatisk økt beskatning av næringslivet. En kan faktisk konkludere med det motsatte. Arvingene kommer i de fleste tilfeller mye bedre ut ved nye arveavgiftsregler og satser så lenge $0,6M \leq I$.

I den grad $0,6M > I \geq 0,3M$, kan fordel ved benyttelse av 30-prosentregelen i forhold til nye 60-prosentregelen, beregnes ved følgende uttrykk:

$$14) F = [0,6M - (M-1) 0,2] 0,1 - [0,3M - (M-0,3M) 0,2] 0,2 - \sum_{t=1, T} (I-0,3M) SR \cdot 0,28 / (1+r)^t - (I-0,3M) 0,28 / (1+r)^T$$

Første ledd i uttrykk 14 gir oss samlet arveavgift når givers inngangsverdi er lavere enn 60 prosent av skattemessig formuesverdi. Andre ledd er samlet arveavgift ved gamle regler. Ledd tre gir uttrykk for ulempen ved gamle regler i forhold til nye regler på skjermingsfradraget i de etterfølgende år. Ulempen består av differansen mellom givers inngangsverdi og 30 prosent av skattemessig formuesverdi. Siste ledd er beskatning ved avhendelse av aksjene på tidspunkt T. Forutsetter vi at aksjene aldri skal selges, samt at skjermingsrenten er lik arvingens alternativrente, kan uttrykk 14 skrives som:

$$15) F = 0,092M - 0,26I$$

Av uttrykk 15 kan en konkludere at i den grad givers inngangsverdi er lavere enn 35,39 prosent av skattemessig formuesverdi, gir gamle regler ved valg av 30 prosent av skattemessig formuesverdi lavest samlet beskatning. En annen måte å si dette på er at i den grad givers inngangsverdi er minst 35,39 prosent av skattemessig formuesverdi, gir nye regler lavere samlet beskatning når arvingene planlegger å beholde aksjene i uoverskuelig fremtid.

Oppsummering

I artikkelen er det gjennomført en sammenligning av de nye arveavgiftsregler og satser i forhold til gamle regler. Det er vist at i den grad arvingene ønsker å selge aksjene etter arvefallet og velger 100 prosent av skattemessig formuesverdi som arveavgiftsverdi, så vil nye arveavgiftsregler og satser omtrent halvere arveavgiften. I den grad arvingene velger å benytte 60 prosent av skattemessig formuesverdi som arveavgiftsgrunnlag, gir nye arveavgiftsregler og satser lavest samlet beskatning når givers inngangsverdi er minst 35,39 prosent av skattemessig formuesverdi. Trolig vil dette gjelde i flertallet av arvesituasjonene.

I den grad arvingene ønsker å beholde aksjene i uoverskuelig fremtid og velger 100 prosent av skattemessig formuesverdi som arveavgiftsverdi, gir nye regler en fordel lik endringen i arveavgiftssatsen på 10 prosent. I den grad arvingene velger 60-prosentalternativet, kan en konkludere med at endringen fra en 30- til en 60-prosentregel bare gir negativt utslag når arvelaters inngangsverdi er mindre enn 35,39 prosent av skattemessig formuesverdi.

De nye arveavgiftsreglene er blitt svært mye kritisert for å medføre problemer ved overføring av familiebedriften til neste generasjon. Spesielt har NHO og en del ledende politikere gått sterkt ut og anklaget den rød-grønne regjeringen for tapping av egenkapitalen til små og mellomstore bedrifter ved innføring av nye arveavgiftsregler og satser. Ut fra de beregninger som er vist i denne artikkelen, kan jeg ikke si meg enig i den harde kritikken nye arveavgiftsregler og satser har mottatt. Gitt våre forutsetninger, kommer trolig mesteparten av arvingene bedre ut ved nye regler.

Noter

- 1: I fortsettelsen benyttes hovedsakelig begrepet arv, selv om reglene også gjelder ved gave.
- 2: Ikke-børsnoterte aksjer vil normalt ikke ha en observerbar markedsverdi. Skattemessig formuesverdi er dermed en teknisk beregning av en antatt markedsverdi. Det forutsettes i den videre fremstilling at skattemessig formuesverdi er ekvivalent med markedsverdien.
- 3: I artikkelen benyttes begrepet arveavgiftsverdi som den verdi et formuesobjekt skal verdsettes til før fradrag etter arveavgiftsloven § 14 femte ledd og arveavgiftsgrunnlaget for verdien etter fradrag.
- 4: Etter aal § 11A skal i utgangspunktet ikke-børsnoterte aksjer settes til 60 % av formuesverdien per 1.1. i det året rådigheten over aksjene erverves. I henhold til skattelovens § 9–7 skal inngangsverdien maksimalt settes til arveavgiftsgrunnlaget. Dvs. at så lenge 60 % av skattemessig formuesverdi er mindre enn arvelaters inngangsverdi mv., brytes kontinuitetsprinsippet. Ved beregning av arveavgift er det noe uklart hvordan reglene for beregning av arveavgift skal gjennomføres. Hansen (2006) og Brudvik (2006) går inn for at arveavgiftsgrunnlaget også ved benyttelse av 60 %-regelen skal reduseres med gevinsten mellom arvelaters inngangsverdi og 100 % av formuesverdien. Zimmer mfl. (2006) og Gjerde (2006) hevder at arveavgiftsgrunnlaget skal reduseres med latent skatt på differansen mellom 60 % og 100 % av formuesverdien. Torgrimsen (2006) hevder at arveavgiftsgrunnlaget ikke skal reduseres så lenge 60 % av formuesverdien er lavere enn arveavgiftsgrunnlaget. Torgrimsens løsning er nok den som stemmer best med lovens ordlyd og hensikten med reglene. Reglene i aal § 14, femte ledd er konstruert for å unngå at man dobbeltbeskattes, dvs. at en betaler både arveavgift og skatt på samme beløp. I den grad 60 % av formuesverdien er lavere enn arvelaters inngangsverdi mv., er det ingen dobbeltbeskatning å korrigere for. Etter vår mening går dette også klart frem av selve lovteksten i arveavgiftsloven § 14 femte ledd: «Når [...] (en) arving trer inn i arvelaters [...] inngangsverdi, [...], skal det ved verdsettelsen av aksjen [...] gjøres et fradrag [...]»

Bestemmelsen kommer altså til anvendelse bare når arvingen trer inn i arvelaters inngangsverdi, dvs. når vi har kontinuitet. I fortsettelsen av drøftingen forutsettes det at arveavgiftsgrunnlaget skal reduseres med latent skatt på differansen mellom 60 % og 100 % av formuesverdien, ettersom det er dette alternativet Skattedirektoratet forfekter i sin håndbok i arveavgift, utlagt på internett, og i sitt nye skjema RF 1624.

- 5: Når givers inngangsverdi er lavere enn 60 % av skattemessig formuesverdi, skal latent skatt beregnes ut fra differansen mellom skattemessig formuesverdi og givers inngangsverdi jf. Skattedirektoratets Håndbok i arveavgift kapittel 13.5.4. Løsningen er åpenbart feil. Mottaker blir ikke dobbeltbeskattet for mer enn differansen mellom I og 0,6M ved videresalg. Merk at i de tilfeller selgers inngangsverdi er lavere enn arveavgiftsverdien ved benyttelse av 60 % regelen, er det kontinuitet, dvs. at mottaker overtar givers inngangsverdi I.
- 6: Det er ikke innlysende at det blir forholdet mellom uttrykk 1 og 4. Det må kjøres simulering for å utelukke at uttrykk 5 skal benyttes.

Litteratur

- Gjerde, T.K., 2006: Aksjonærmodellen. Revisjon og Regnskap nr. 6.
- Hansen, T. mfl, 2006: Personlig økonomi. Oslo: Cappelen forlag.
- NOU 2000: 8 Arveavgift
- Ot.prp. nr. 43 (1973–74)
- Ot.prp. nr. 27 (1980–81)
- Ot.prp. nr. 16 (1991–92)
- Ot.prp. nr. 1 (2008–2009)
- Torgrimsen, B., 2006: Arv av aksjer og arveavgiftslovens § 14, femte ledd. Skatterett nr. 4, (294–303).
- Zimmer mfl, 2006: Bedrift, selskap og skatt, 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

